

Uit de klas 4 : Focus op woordenschat II

*‘Uit de klas’ was de afgelopen jaren een vaste rubriek in LOWANieuws.
Hij is geschreven op basis van observaties in de praktijk.
Auteurs: Fouke Jansen en Marijke Huizinga*

Opdracht: woordleervaardigheden

De leerlingen lezen een tekst en vinden hem heel moeilijk. Ze kennen heel veel woorden niet en vragen die allemaal aan de docent. Die wringt zich in allerlei bochten om de woorden uit te leggen (ook woorden die de cursisten eigenlijk zouden moeten weten) en is daar erg lang mee bezig. Zo lang dat veel leerlingen afhaken en niet meer opletten. Een leerling is steeds bezig met haar mobiele telefoon. De docent zegt boos dat ze de telefoon weg moet leggen. ‘Maar daarop staat mijn woordenboek’, zegt ze. Een andere leerling bladert in een woordenboek maar kan de woorden die ze zoekt niet vinden.

Theorie

Je kunt als leerling op meerdere manieren zelf achter de betekenis van een woord zien te komen. Het is belangrijk en absoluut noodzakelijk dat docenten hun leerlingen hierin trainen. Je moet als docent niet voortdurend bezig zijn met het uitleggen van woorden al was het alleen al vanwege de tijd die het in beslag neemt. Maar ook omdat het leerlingen afhankelijk maakt. In het leven buiten de school is ook geen docent aanwezig.

De leerlingen kunnen in de eerste plaats proberen het woord te **raden** door gebruik te maken van de *context* van het woord in de zin of de omliggende zinnen. Hiervoor is het wel nodig dat er niet te veel andere onbekende woorden in de tekst staan. Het is bekend dat er minstens 90% van de woorden van een tekst bekend moeten zijn om de resterende onbekende woorden te kunnen raden.

Om de betekenis te kunnen raden is het ook nodig dat de contexten *pregnant* zijn. Dat betekent dat de contexten voldoende hints geven om het woord te kunnen raden. Zo is de zin ‘Morgen is er kans op *sneeuw*’ niet pregnant maar ‘De tuin is helemaal wit van de *sneeuw*’ wel.

Ook kun je het woord proberen te raden door te kijken naar de *woordvorm*: zijn er stukjes van het woord bekend in ‘onbekend’, ‘hopeloos’, of ‘verbetering’?

Leerlingen moeten getraind worden om te kijken of ze misschien een stukje van het onbekende woord wel kennen. De bedoeling is dat ze daardoor ze de structuur van het woord leren doorzien en makkelijker zelf achter de betekenis van het woord kunnen komen. Dat doen ze meestal niet vanzelf. Je kunt als docent je leerlingen op weg helpen door het woord op het bord te schrijven met het stukje van het woord dat de leerlingen zouden moeten kennen onderstreept: ‘onbekend’ of ‘verbetering’ en ze dan laten raden wat het woord zou kunnen betekenen.

Een andere manier om de betekenis van een onbekend woord te zoeken is het gebruiken van een (al dan niet digitaal) **woordenboek**.

Er zijn twee soorten woordenboeken: tweetalige (Nederlands - moedertaal en moedertaal - Nederlands) en eentalige, waarin geen vertalingen voorkomen.

Sommige leerlingen hebben zelf zo'n woordenboek, steeds vaker in digitale vorm. Moedig dit aan als docent, het kan een belangrijk hulpmiddel zijn. Bij de eerste semantisering van nieuwe woorden, wanneer je zoekt naar de betekenis, is een tweetalig woordenboek een grote steun. Voor andere informatie is een eentalig woordenboek meer geschikt. Meestal heb je als leerder dus beide soorten woordenboeken nodig.

Een eentalig woordenboek speciaal voor NT2-leerders is het 'Pocketwoordenboek Nederlands als tweede taal' van Van Dale 2009. In dit laatste woordenboek is alles gedaan om het de leerder zo aangenaam mogelijk te maken.

Je vindt bij de werkwoorden de stamtijden en als je het woord 'gingen' opzoekt, word je verwezen naar 'gaan'.

Er staat bij elk zelfstandig naamwoord of het 'de' of 'het' is. Het is een echt leerderwoordenboek. Veel leerlingen zullen overigens als ze de keus hebben, kiezen voor digitale woordenboeken. Ze hoeven dan niet de alfabetische volgorde niet te leren en kunnen zo het woord intypen.

Het onthouden van nieuwe woorden behoort ook tot de taken van de leerling. De woorden moeten gearchiveerd worden. Dit kan het beste door het bijhouden van een **persoonlijke woordenlijst** op papier of digitaal.

Bij de meeste leergangen bestaat een dergelijk systeem. Vaak wordt het woord genoteerd met relevante informatie zoals lidwoord, stamtijden en een pregnante contextzin.

Docenten moeten leerlingen begeleiden bij het opzetten en gebruiken van zo'n systeem. Dat moet gevuld worden met woorden die de leerlingen op school leren maar zeker ook met woorden die ze buiten de school of bij andere lessen tegenkomen.

Lessuggesties

1. Wees geen wandelend woordenboek: probeer geregeld om niet direct antwoord te geven op vragen maar speel de vragen terug. Kijk of er iets in de vorm van het woord zit dat kan helpen of wijs op de context of laat ze het woordenboek erbij halen.
2. Gebruik een deel van je lestijd om leerlingen te trainen woorden te raden op basis van de woordvorm, de context. Maak hiervoor een oefening door woorden en contexten die hiervoor geschikt zijn, in een tekst te onderstrepen en ze die woorden te laten raden. Je kunt je leerlingen hier ook in groepjes aan laten werken. Bespreek deze oefening altijd goed na: hoe zijn ze tot een oplossing gekomen? Welke informatie hebben ze gebruikt?
3. Train je leerlingen in het opzetten van een persoonlijke woordenlijst. Een competitie-element kan soms helpen: wie heeft het meeste woorden in zijn systeem?
4. Zorg dat er altijd voldoende woordenboeken in de klas zijn (via internet of op papier) en train de leerlingen in het gebruik ervan.

Reflectievragen

1. Wat doe je zelf meestal als leerlingen naar de betekenis van woorden vragen?
2. Heb je zelf wel eens een andere taal geleerd? Wat deed je als je onbekende woorden tegenkwam?
3. Welke vorm van persoonlijke woordenlijst lijkt jou de handigste?

© Copyright Fouke Jansen en Marijke Huizinga

Contactgegevens VO

Hariëtte Boerboom

✉ h.boerboom@lowan.nl

☎ +31 (0)6 25 02 24 00